

– вона сприяє формуванню у школярів системи знань про суспільство і природу, про систему відносин людини з природою і ставлення до неї, про основи відносин між людьми та різними народами, про способи розв'язання непорозумінь та конфліктних ситуацій;

– вона сприяє формуванню у старшокласників почуття власної гідності, глибинному розумінню провідних загальнолюдських цінностей та їх місця в системі людських відносин, прав людини, людської гідності; вона також сприяє формуванню соціальної відповідальності, усвідомлювати потребу захищати права і власні інтереси, не порушуючи прав інших.

Отже, туристсько-краєзнавче діяльність криє в собі значний соціалізаційний потенціал і може виступати важливим чинником формування особистості учнівської молоді. Вона дає можливість старшокласникам краще пізнати історію, культуру, звичаї і традиції як українського народу так і народів інших країн; вона створює сприятливі умови для пізнання ними світу і складної системи міжособистісних взаємин, осмислення себе і свого місця у житті.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Веселкова Н. В. Социальная компетентность взросления / Н. В. Веселкова, Э. В. Прямыкова. – Екатеринбург : Изд-во. Урал. ун-та, 2005. – 290 с.
2. Гончаренко С. У. Проблеми індивідуалізації процесу навчання / С. У. Гончаренко, В. М. Володько // Педагогіка і психологія. – № 1 (6). – К., 1995. – С. 63–71.
3. Докторович М.О. Соціальна компетентність як наукова проблема / М.О. Докторович // Психологія і суспільство. –2009. –№3. –С.144-147.
4. Иванов П. В. Основы школьного краеведения / П. В. Иванов. –Петрозаводск : Изд-во ПТУ, 1977.– 196 с.
5. Коссак Г. М. Формування особистісного досвіду старшокласників у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / Г. М. Коссак. – Тернопіль, 2005. – 20 с.
6. Kunitsina V. N. Mezhlіchnostnoe obshchenie [Interpersonal Intercourse] / Kunitsina V. N., Kazarinova N. V., Pogol'sha V. M. – SPb : Piter, 2003. – 554 s.
7. Оришко С. П. Патріотичне виховання старшокласників у процесі туристсько-краєзнавчої роботи загальноосвітніх навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / С. П. Оришко. – Івано-Франківськ, 2010. – 254 с.
8. Педагогіка туризму : [навч. посібник / за ред. В. К. Федорченка, Н. А. Форменко, М. І. Скрипник, Г. С. Цехмістрової]. – К. : Слово, 2004. – 296 с.
9. Ушинський К. Д. Про народність у громадському вихованні / К. Д. Ушинський // Вибрані педагогічні твори : в 2 т. / К. Д. Ушинський. – К., 1983. – Т. 1 : Теоретичні проблеми педагогіки. – С. 43–103.
10. Ушинський К. Д. Рідне слово. Книжка для тих, хто навчає / К. Д. Ушинський // Вибрані педагогічні твори : в 2 т. / К. Д. Ушинський. – К., 1983. – Т. 2 : Проблеми російської школи. – С. 232–295

Фляк Л.

Науковий керівник – Горішна Н.М.

РЕСОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ БЕЗРОБІТНОГО ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА

Формулювання проблеми дослідження. Однією з найбільш гострих соціальних проблем сучасного етапу розвитку вітчизняної економіки є проблема безробіття. Зростання рівня незайнятості працездатного населення призводить до негативних економічних та соціальних наслідків: порушення рівноваги з боку попиту і пропозиції робочої сили, недовикористання суспільних ресурсів, поглиблення бідності та соціальної нестабільності у суспільстві, зростання злочинності та суїцидів. Безробіття становить загрозу стабільному розвитку та безпеці країни, оскільки може виступати головною причиною соціально-економічної дестабілізації серед працівників великих промислових та ключових у життєзабезпеченні країни підприємств, або ж добре організованих професійних груп.

Головними причинами підвищення рівня безробіття є закриття промислових підприємств, зниження обсягів матеріального виробництва, посилення міграційних процесів та структурний перерозподіл робочої сили. Ринок праці набуває все більшої динамічності та гнучкості за рахунок, з одного боку, швидкої втрати актуальності деяких спеціальностей, а з іншого – виникнення нових видів і форм трудової діяльності, посилення вимог до якості підготовки фахівців та їх подальшої професійної спеціалізації. Для безробітної людини

нагальним завданням часто стає не стільки підвищення рівня її кваліфікації, скільки кардинальна зміна видів професійної діяльності. Однією із особливостей сучасного ринку праці є постійна конкуренція між виробниками різноманітних товарів і послуг, що вимагає впровадження нових технологій і призводить до звільнення значної кількості працівників через зменшення попиту на їхні професії.

За даними Державної служби зайнятості станом на кінець червня 2014 року кількість зареєстрованих безробітних у країні становила 437,5 тис. осіб, із них 84% (367,2 тис. осіб) працювали раніше, тобто у попередні роки пройшли професійну соціалізацію. У Тернопільській області чисельність безробітних на кінець першого півріччя 2014 року становила 14,0 тис. осіб, 86% з яких раніше працювали [3]. Вагомим чинником мінімізації безробіття є професійна ресоціалізація безробітних, яку розглядають як процес усвідомленого перегляду раніше засвоєних професійних норм, знань, вмінь та цінностей як невідповідних та застарілих, для засвоєння нових з метою ефективного входження та функціонування в новому професійному середовищі.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Проблема безробіття привертає увагу багатьох вітчизняних учених. Зокрема, сутність, причини сучасні тенденції явища безробіття розкриті у працях С. Бандури, Е. Головахи, Е. Лібанової. Питання соціалізації та ресоціалізації безробітних досліджувались такими вітчизняними науковцями як Н. Черниш, А. Кравченко, С. Беличева. Незважаючи на чималий інтерес дослідників до різних аспектів проблеми безробіття, питання професійної ресоціалізації безробітних не можна віднести до числа опрацьованих.

Мета статті – проаналізувати сутність поняття «професійна ресоціалізація безробітних» та розкрити концептуальні підходи до її здійснення.

Виклад основного матеріалу. Функціонування та розвиток будь-якого суспільства пов'язані з культурним, нормативним та ціннісним регулюванням взаємодії кожного індивіда з різноманітними соціальними групами. Суттєву роль у цьому відіграє процес соціалізації індивідів, в межах якого засвоюються соціальні норми, культурні цінності та традиції, соціально-психологічні установки, зразки поведінки, тобто ті чинники, які постають головною умовою ефективного включення та функціонування індивідів в соціумі [11, 328]. Поняття “соціалізація” включає в себе процеси та результати становлення, формування та розвитку людської особистості протягом усього її життя, забезпечуючи успішне функціонування людини в соціальній системі будь-якого типу. А. Капської та Ж. Петровича визначають соціалізацію як двосторонній процес взаємодії людини і соціального середовища, який передбачає її включення в систему суспільних відносин як шляхом засвоєння соціального досвіду, так і самостійного відтворення цих відносин, у ході яких формується унікальна, неповторна особистість [9, 7].

Термін “ресоціалізація” у науковий обіг був введений американськими вченими А. Кеннеді та Д. Кербером для позначення процесу “вторинного” входження людини до соціокультурного середовища в результаті “дефектів” соціалізації (наприклад, ресоціалізація звільнених з місць позбавлення волі) або в результаті зміни соціокультурного оточення (наприклад, ресоціалізація мігрантів) [1, 31]. Під поняттям “ресоціалізація” найчастіше розуміють повторну або вторинну соціалізацію індивідів, за якої в них відбувається зміна чи перезасвоєння цінностей, цілей, норм та соціальних установок, які були засвоєні раніше, тобто відбувається формування нових соціально необхідних якостей і характеристик, необхідних для ефективного функціонування в соціумі [6, 161].

Соціологи пропонують розглядати ресоціалізацію як одну з сторін дорослого етапу процесу соціалізації людини. При цьому, відучення від старих цінностей, норм, ролей і правил поведінки називається десоціалізацією людини. Наступний за ним етап навчання новим цінностям, нормам, ролям і правилам поведінки замість старих називається ресоціалізацією. Таким чином, в основу концепції ресоціалізації особистості покладений ланцюг, який складається з трьох головних компонентів: “соціалізація – десоціалізація – ресоціалізація”. Ключовим процесом є соціалізація особистості, а ресоціалізація, у тому числі і професійна, виступає як корекція процесу соціалізації особистості, що відхиляється від соціальної норми.

Для аналізу поняття «професійна ресоціалізація безробітних» необхідно спершу розкрити сутність поняття «професійна соціалізація». Його, зокрема, трактують як процес засвоєння суб'єктом професійної діяльності певної системи знань, норм та цінностей, що дозволяють йому функціонувати як повноправному члену трудового колективу, демонструючи при цьому свою професійну

майстерність [7, 12]. І. Сидоренко зазначає, що професійна соціалізація – це багатоплановий, суперечливий процес входження індивіда в професійне середовище, засвоєння професійного досвіду й активне відтворення знань, норм та цінностей, які необхідні для входження в суспільні процеси і функціонування як повноправного члена трудового колективу [8, 113]. Отже, професійна соціалізація є тим інструментом, завдяки якому особистість опановує професійну відповідальність виступаючи представником певної професійної культури.

Важливим для розуміння сутності поняття «професійна ресоціалізація безробітних» є інтерпретація понять «безробіття» та розгляд безробітних як окремої соціальної групи.

Безробіття у соціологічній літературі визначається, як розбіжність між пропозицією робочої сили та попитом на неї на ринку праці, їх кількісна та якісна невідповідність [10, 129]. Результати аналізу свідчать, що безробіття є багатофакторним соціальним явищем, яке має як позитивну, так і негативну сторону. На думку Н. Заярної та І. Недбалюк, позитивна сторона полягає в тому, що безробіття стимулює людину до більш ефективної праці та підвищення рівня конкурентоспроможності своєї робочої сили, відображає перерозподіл кадрів. Стосовно негативної сторони безробіття, то вона виявляється в тому, що відбувається процес погіршення якісних характеристик робітників, здійснюється удар по мотивації людей до праці, з'являється втрата працівниками їхніх професійних навичок та рівня кваліфікації, виникає зниження продуктивності праці, збільшується відтік найбільш кваліфікованої робочої сили за межі країни тощо [4, 196]. Безробіття порушує нормальні психо-соціальні функції та призводить до розвитку різноманітних негативних соціально-психологічних станів, що унеможлиблює соціально-психологічну реалізацію особистості. Безробіття сприймається особистістю як один з головних факторів соціального самопочуття. Найчастіше воно призводить до погіршення соціально-психологічних відносин, порушення комунікативних можливостей та викликає ситуацію професійної дезадаптації та десоціалізації.

У критичних ситуаціях, таких як втрата роботи або різка зміна професійної діяльності, які вимагають кардинальних змін в поведінці, цінностях тощо, відбувається професійна ресоціалізація особистості. Її трактують як процес усвідомленого перегляду раніше засвоєних професійних норм, знань, вмінь та цінностей як невідповідних та застарілих, для засвоєння нових з метою ефективного входження та функціонування в новому професійному середовищі [6, 161].

Професійну ресоціалізацію розглядають як двохсторонній процес. З одного боку – як залучення особистості до нового професійного середовища з поступовим оволодінням новим професійним досвідом, цінностями цієї спільноти, а з іншого боку – як процес активного професійного розвитку особистості з метою подолання дистресових наслідків безробіття та встановлення своєї професійної ідентичності.

Сучасний стан ринку праці та тенденції зростання числа безробітних свідчать про об'єктивну потребу прийняття та реалізації радикальних заходів, спрямованих на вирішення проблем зайнятості та професійної ресоціалізації безробітних. Система професійної ресоціалізації безробітних, має враховувати насамперед потреби ринку праці. При цьому головною метою ефективного здійснення процесу професійної ресоціалізації безробітних є оперативність реагування на сучасні та перспективні напрями розвитку регіону, потреби та зміни вимог роботодавців щодо заміщення робочих місць, а також підвищення конкурентоспроможності та адаптаційних можливостей безробітних.

Вагомим чинником мінімізації безробіття є діяльність центрів зайнятості населення з професійної ресоціалізації безробітного населення. Основними видами послуг, що здійснюються ними з метою професійної ресоціалізації безробітних є: профорієнтаційне обслуговування, надання професійної інформації, забезпечення інформацією про вакансії, пошук підходящої роботи та сприяння у працевлаштуванні, організація професійного навчання, залучення до підприємництва та самозайнятості.

Профорієнтаційне обслуговування сприяє професійному самовизначенню та реалізації здатності особи до праці; його складовими є професійна орієнтація, професійна інформація, професійна консультація та професійний відбір. Профінформаційні послуги спрямовані на допомогу населенню в усвідомленні ситуації, яка складається на місцевому ринку праці, та, виходячи з цього, напрямів пошуку роботи і професійного навчання. Забезпечення безробітних повною та достовірною інформацією про вакансії є важливим чинником їх заповнювання, а отже і підвищення якості обслуговування клієнтів, які шукають роботу. Підбір клієнтам підходящої

роботи та їх направлення на працевлаштування сприяє прискоренню укомплектування вільних робочих місць, забезпечення доступу населення до інформації про реальний попит на відповідних працівників та реальні умови праці і заробітної плати. Організація професійного навчання безробітних сприяє підвищенню конкурентоспроможності, професійної мобільності шукачів роботи, активізації їхніх зусиль на сучасному ринку праці. Залучення безробітних до підприємництва і самостійної зайнятості є основним шляхом вирішення проблеми безробіття у місцевостях, де кількість вільних робочих місць для працевлаштування за наймом обмежена.

Висновки. Результати аналізу наукової літератури з проблеми дослідження дають свідчать, що мінімізація безробіття багато у чому залежить від ефективності професійної ресоціалізації безробітного населення. Саме професійна ресоціалізація здатна забезпечувати ефективність функціонування соціально-економічної сфери та зайнятість різних категорій населення. Вона є невід'ємним атрибутом змін технологічного, соціо-культурного, соціально-економічного характеру, адже будь-яка людина в постіндустріальному суспільстві має постійно набувати нових професійних знань, розширювати свій світогляд у межах трудової діяльності, яка дозволяє їй отримувати нові навички та вміння, набувати нової професійної кваліфікації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Белинская Е.П. Социальная психология личности / Е.П. Белинская, О.А. Тихомандрицкая. – М.: Аспект Пресс. – 2008. – 304 с.
2. Горбатова М.М. Исследование социально-психологических характеристик и ценностно-смысловых ориентаций группы рабочей интеллигенции [Электронный ресурс] / М.М. Горбатова, В.В. Нинштіль. – Режим доступу: <http://kemsu2.narod.ru/2.3.htm> – Загол. з екрану. – Мова рос.
3. Державна служба зайнятості. Статистична інформація. Зареєстрований ринок праці (Адміністративні дані державної служби зайнятості). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.dcz.gov.ua/control/uk/statdatacatalog/list...>>. – Загол. з екрану. – Мова укр.
4. Заярна Н. Причини безробіття в різних умовах економічного розвитку України та методи її подолання / Н. Заярна, І. Недибалюк // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: збірник науково-технічних праць. – 2011. – Вип. 21.2. – С. 196–200.
5. Ключарев Г.А. Дополнительное профессиональное образование: особенности, эффективность, перспективы / Г.А. Ключарев // Социс. – 2010. – № 2. – С. 83–91. – с. 16.
6. Перинская Н. А. Ресоциализация / Н.А. Перинская // Знание. Понимание. Умение. – 2005. – № 4. – С.161–162.
7. Сержожникова Р. Основи психології і педагогії / Сержожникова Р., Пархоменко Н., Яковицька Л. – К. : ЦУЛ, 2003. – 243 с.
8. Сидоренко І. Психолого-педагогічні знання як фактор професійної соціалізації майбутніх фахівців у системі вищої освіти / І. Сидоренко // ЧДУ імені Петра Могили. Наукові праці. – Том 6. – Випуск 33.– 2004. – С. 112–116.
9. Соціальна педагогіка : підручник / за ред. проф. А. Й. Капської. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 468 с.
10. Социология: Энциклопедия / Сост. А.А. Грицанов, В.Л. Абушенко, Г.М. Евелькин, Г.Н. Соколова, О.В. Терещенко. – Книжный Дом, 2003. – 1312 с.
11. Энциклопедический социологический словарь / Под общ. ред. Г.В. Осипова. – М. : ИСПИ РАН, 1995. – 940 с.

Гринкевич В.

Науковий керівник – доц. Сіткар В. І.

СТУДЕНТСЬКА СУБКУЛЬТУРА ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ

Постановка проблеми. Визначенню змісту й особливостей професійної підготовки майбутніх психологів присвячено праці багатьох науковців. Так, соціально-психологічні аспекти адаптації студентів до умов навчання у вищій школі розглядали Б. Ананьєв, Г. Балл, В. Гаврилов, С. Годник, М. Дяченко, В. Казміренко, Л. Кондратова, П. Просецький, Є. Савонько, В. Семиченко, Ф. Хайрулін та ін. Психолого-педагогічні питання навчально-виховної роботи та їх особливості в професійній підготовці студентів розкрито в працях Д. Лазарева, Н. Пейсахова, В. Семенова, В. Ткачука та ін. З'ясуванню феноменології субкультури як соціального явища взагалі та субкультури студентської молоді зокрема присвячені дослідження Л. Волик, Н. Долгої, С. Левікової, Ю. Лисенко, Н. Слюсаревського, Т. Щепанської та ін.